

5.1 Ką vadiname tautosaka?

1. Perskaitykite, ką močiutė pasakoja anūkams. Pasakykite, kokius kūrinius galima priskirti tautosakai.

Smulkioji tautosaka: mįslės ir minklės, greitakalbės, skaičiuotės, patarlės ir priežodžiai, paukščių garsų pamėgdžiojimas.

Pasakojamoji tautosaka: pasakos, padavimai, legendos, sakmės.

Tautosaka – žodinė liaudies kūryba.

Dainuojamoji tautosaka – dainos.

5.1 Ką vadiname tautosaka?

 2. Perskaitykite pateiktą pasakos dalį. Pasiaiškinkite paryškintų žodžių reikšmes. Kokiai tautosakos rūšiai priskiriamas šis kūrinys?

Pupa

Gyveno senelis ir senelė. Nieko jie daugiau neturėjo, tik **trobelę** ir vištytę su gaidžiuku. Kartą gaidžiukas kapstė žemę ir iškapstė **pupą**.

– Pasodinkime pupą, tegu auga, – pasakė senelis.

Paėmė senelė molinį puodą ir pasodino į jį pupą. Pasodino, o puodą padėjo po lova.

Išdygo pupa ir ėmė augti. Ne dienom augo, bet valandom. Užaugo iki lovos dugno ir pradūrė jį. Po kurio laiko pasiekė ir **lubas**.

– Seneli, kirsk lubas, – pasakė senelė.

Senelis prakirto lubas. Greitai pupa priaugo **stogą**.

– Seneli, plėšk stogą, – liepė senelė.

Senelis taip ir padarė. O pupa vis auga ir auga. Greitai priaugo iki dangaus.

– Seneli, lipkime į dangų, – ragina senelė. – Reikia pažiūrėti, kaip Dievas gyvena.

Apsirengė abu gražesniais rūbais ir pradėjo kopti pupa aukštyn. Ilgai lipo ir pagaliau pasiekė dangų. Kadangi jau temo, tai paprašė, kad Dievas leistų juos **naktigulto**.

Dievas sutiko.

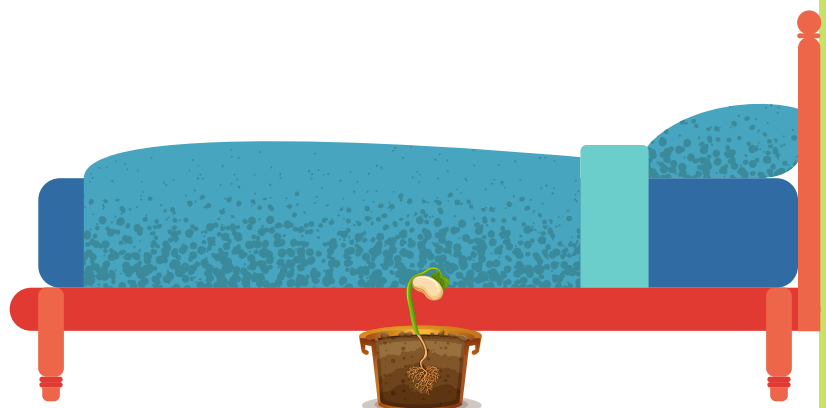
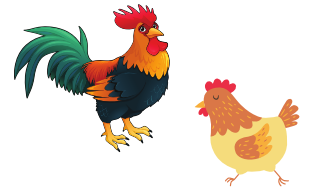
Gerai, lipkite ant **krosnies** ir miegokite, tik nelieskite mano pyragų.

Neliesim, neliesim, – atsakė senelis ir senutė ir užlipo ant krosnies.

Naktį senutė nubudo ir sako:

– Man taip kvepia Dievo pyragai, kad negaliu išverti.

– Neliesk! – sušuko senelis. – Dievas užpyks.

5.1 Ką vadiname tautosaka?

Bet kur tau! Senelė tik kyšt ranką prie **duonkubilio** ir senelis nespėjo jos sulaikyti. Tuoju duonkubilis subyrėjo, o **tešla** ant grindų ištekėjo. Sėmė juodu tešlą, bet nieko negalėjo padaryti. Ryte, kai patekėjo saulė, duonkubilis pats savaime susitaisė ir tešla suėjo pati duonkubilin. Atėjo Dievas ir klausia:

– Ar nelietėte mano pyragų?

– Ne, ne! – atsakė seneliai.

– O, jūs melagiai! – supyko Dievas. – Neleisiu jums troboje miegoti. Eikite į sodą ir ten po obelīm pernaktvosite. Tik šiukštu – nelieskite nė vieno obuolio.

Seneliai pažadėjo nieko neliesti ir nuėjo į sodą. Senelei vėl parūpo paragauti, ar gardūs Dievo sodo obuoliai. Nors senelis jai draudė, bet ji **nuraškė** vieną obuolį ir paskubomis suvalgė. Tuo metu tik bar bar bar visi obuoliai nuo medžio ir nukrito. Nusigando abu, nebežino, ką daryti. Kai patekėjo saulė, vėl visi obuoliai prie šakų priaugo. Atėjo Dievas ir klausia:

– Ar nelietėte mano obuolių?

– Ne, ne! – paskubomis atsakė seneliai.

Supyko Dievas ir jau norėjo juos išvaryti iš dangaus, bet seneliai ėmė gaudžiai prašyti, žadėdami, kad daugiau nieko nelies. Pagailėjo Dievas ir sako:

– Gerai, paliksiu jus dar vieną naktį. Bet turėsite nakvoti mano **ratinėje**. Tik nelieskite mano ratelių.

Senelė ir senelis pažadėjo nieko neliesti ir nuėjo ratinėn nakvoti. Naktį nubudo senelė ir sako:

– Oi, kaip noriu pasivažinėti Dievo rateliais.

Senelis tyli, bet ir jam norisi pasivažinėti. Pažiūrėjo senelė į senelį, pribėgo ir jau sėdi rateliuose. Nieko nelaukęs paskui ją įsikorė ir senelis. Vos tik abu sulipo – rateliai subyrėjo. Jie ir šiaip, ir taip mėgino surinkti, bet nieko nepadarė.

Nauji žodžiai

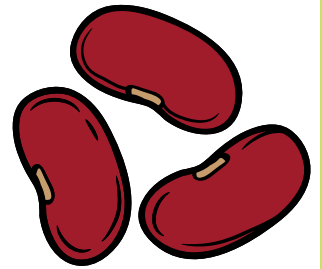
Lietuvių liaudies pasaka

5.1 Ką vadiname tautosaka?

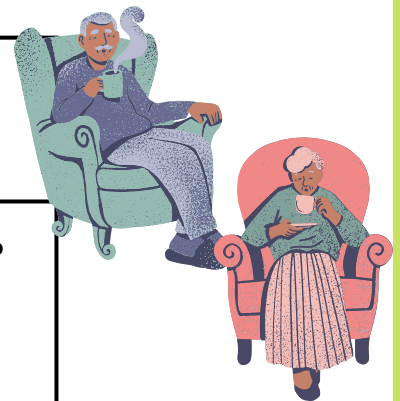
3. Atsakykite į klausimus.

1. Ką iškapstė gaidelis?
2. Raskite ir tekste pabraukite, kur seneliai pasodino pupą.
3. Kokia pupa užaugo? Atsakykite remdamiesi tekstu.
4. Ką senelis su senele sutiko danguje?
5. Ko Dievas jiems liepė neliesti?
6. Kas nutikdavo, kai jie paliesdavo tai, ko Dievas neleido liesti?
7. Kokių panašių pasakų žinote?
8. Išvardykite, kokių žinote lietuvių liaudies pasakų.

4. Pasiklausykite pasakos pabaigos ir atsakykite į klausimus (pasaką rasite Moodle platformoje, skyrelyje 5.1).

Klausykite garso įrašo ir atsakykite.	Ko paklausė Dievas?
Klausykite įrašo dar kartą ir atsakykite.	Ką seneliai pamelavo Dievui? Ką Dievas jiems padarė? Kaip senelis ir senelė nusileido?

5. Išmokite sekti pasaką.

6. Nupieškite savo senelius. Trumpai apie juos papasakokite.

